

คำอธิบายสรุปสาระสำคัญ
พระราชบัญญัติการประปานครหลวง พ.ศ. ๒๕๑๐

๑. ความเป็นมาและวัตถุประสงค์ของกฎหมาย

แต่เดิมการใช้น้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคของประชาชนยังคงอาศัยน้ำจากแม่น้ำลำคลอง แหล่งน้ำธรรมชาติต่าง ๆ และน้ำฝนเป็นสำคัญ และในช่วงกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นในสมัยรัชกาลที่ ๑ จนถึงรัชกาลที่ ๔ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้มีการขุดคลองเชื่อมโยงกับแม่น้ำเจ้าพระยาขึ้นมากมายให้สอดคล้องกับความเป็นอยู่ของประชาชน ครั้นถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๕ ได้มีพระราชดำริการหาน้ำบริโภคสำหรับประชาชนในเขตพระนคร เพื่อให้บรรดาพสกนิกรของพระองค์มีความเป็นอยู่อย่างถูกสุขลักษณะและปราศจากโรคภัยร้ายแรง ทรงเล็งเห็นว่าในขณะนั้นประชาชนทั่วไปยังคงใช้น้ำซึ่งปราศจากความสะอาดบริสุทธิ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงฤดูแล้งน้ำในแม่น้ำเจ้าพระยาจะมีระดับต่ำ ทำให้น้ำทะเลเข้ามาถึงน้ำจะมีรสกร่อยไม่เหมาะสำหรับการบริโภค และน้ำก็มีแนวโน้มที่จะทวีความสกปรกเพิ่มขึ้นในอนาคต เนื่องจากสภาพการขยายตัวของชุมชนและบ้านเมืองอันจะทำให้สภาพการใช้น้ำจากแม่น้ำลำคลองเป็นบ่อเกิดของโรคระบาดได้ ประกอบกับได้ทรงพบเห็นความเจริญก้าวหน้าในด้านวิทยาการต่าง ๆ ของการผลิตและการจำหน่ายน้ำจากต่างประเทศ เมื่อครั้งเสด็จประพาสยุโรปในปี พ.ศ. ๒๔๔๐ ในการนี้ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้กรมสุขาภิบาลเป็นหน่วยงานรับสนองพระราชดำริ จนกระทั่งเมื่อวันที่ ๓๓ กรกฎาคม ๒๔๕๒ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ประกาศพระบรมราชโองการทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้กรมสุขาภิบาลจัดการที่จะนำน้ำมาใช้ในพระนครตามแบบอย่างที่เหมาะสมแก่ภูมิประเทศ การที่จะต้องจัดทำนั้นคือ ให้ตั้งทำที่น้ำซึ่งที่คลองเชียงราก แขวงเมืองปทุมธานี อันเป็นที่พื้นเขตน้ำเค็มขึ้นถึงทุกฤดู ให้ขุดคลองแยกจากที่ซึ่งน้ำนั้นเป็นทางน้ำลงมาถึงคลองสามเสนฝั่งเหนือตามแนวทรางรถไฟ ตั้งโรงสูบน้ำ ณ ที่ตำบลนั้น สูบน้ำขึ้นยังที่เกราะกรองตามวิธีให้น้ำสะอาดบริสุทธิ์ ปราศจากสิ่งซึ่งจะเป็นเชื้อโรคแล้วจำหน่ายน้ำไปในที่ต่าง ๆ ตามควรแก่ท้องที่ของเขตพระนคร กิจการอย่างนี้ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เรียกตามภาษาสันสกฤต เพื่อจะให้เป็นคำสั้นว่า “การประปา” ต่อมาเมื่อวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๔๕๗ ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงเปิดกิจการประปาโดยมีชื่อเรียกในครั้งนั้นว่า “การประปากรุงเทพ” มีกรมสุขาภิบาล กระทรวงนครบาล เป็นผู้รับผิดชอบดำเนินงานกิจการประปาได้ก้าวหน้าขึ้นเป็นลำดับ จากที่เคยจำหน่ายเฉพาะในเขตพระนคร ได้ขยายการจำหน่ายไปยังฝั่งธนบุรี โดยวางท่อตามแนวสะพานพุทธยอดฟ้าไปยังถนนประชาธิปไตยและถนนสมเด็จพระเจ้าอยุธยา ต่อมาระหว่างสงครามโลกครั้งที่ ๒ สะพานพุทธยอดฟ้าถูกระเบิดทำลายเป็นเหตุให้ท่อประปาที่วางไว้เกิดชำรุดเสียหายไปด้วย ทำให้การจ่ายน้ำย่านฝั่งธนต้องหยุดชะงัก เทศบาลนครธนบุรีจึงได้เริ่มกิจการประปาของตนเอง โดยขุดเจาะบ่อบาดาลให้บริการน้ำ หลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ สิ้นสุดลง เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๘๙ โรงงานผลิตน้ำสามเสนเป็นโรงกรองน้ำแห่งเดียวในขณะนั้น ผลิตน้ำได้น้อย ไม่เพียงพอต่อการบริการน้ำประปาที่เกิดสภาพน้ำไหลอ่อนและไม่ไหลเป็นบริเวณกว้าง ไฟฟ้าก็เช่นกันมีสภาพติด ๆ ดับ ๆ ไม่สามารถให้บริการได้อย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ รัฐบาลจึงตั้งคณะกรรมการพัฒนาปรับปรุงกิจการไฟฟ้าและประปาขึ้น โดยมีหลวงบูรกรรมโกวิท อธิบดีกรมโยธาสมัยนั้นเป็นประธาน และเพื่อแก้ปัญหาไฟไม่พอใช้ จึงได้มีนโยบายให้ระงับการขุดติดตั้งไฟฟ้าและประปาเป็นการชั่วคราว จนกว่าจะมีการปรับปรุงกิจการทั้ง ๒ ชนิดนี้ให้เพียงพอ ต่อมาได้มีการรวมและโอนกิจการประปาไฟฟ้าให้เป็นรัฐวิสาหกิจ โดยรัฐบาลได้ออกพระราชบัญญัติการประปานครหลวง พ.ศ. ๒๕๑๐ ให้โอนกิจการประปากรุงเทพ กรมโยธาเทศบาล การประปานครหลวง การประปาเทศบาลนครธนบุรี และประปาเทศบาล

สมุทรปราการ รวมเป็นกิจการเดียวกัน เรียกว่า “การประปานครหลวง” โดยมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๑๖ สิงหาคม ๒๕๑๐ เป็นต้นไป

พระราชบัญญัติการประปานครหลวง พ.ศ. ๒๕๑๐ ฉบับนี้ บัญญัติขึ้น เพื่อรวมการให้บริการประปาเดิมในเขตจังหวัดพระนคร จังหวัดธนบุรี จังหวัดนนทบุรี และจังหวัดสมุทรปราการ ที่แยกการดำเนินการเป็นสี่แห่งทำให้เป็นการสิ้นเปลืองค่าใช้จ่าย และบริการการประปาไม่ดีพอ ฉะนั้น เพื่อเป็นการประหยัด และให้มีการบริการประปาที่ดีจึงรวมการดำเนินการประปาทั้งสี่แห่งเป็นการประปานครหลวง และให้การประปานครหลวงสามารถดำเนินการสำรวจ จัดหาแหล่งน้ำดิบ และจัดให้ได้มาซึ่งน้ำดิบเพื่อใช้ในการประปา ผลิต จัดส่ง และจำหน่ายน้ำประปาในเขตท้องที่กรุงเทพมหานคร จังหวัดนนทบุรี และจังหวัดสมุทรปราการ และควบคุมมาตรฐานเกี่ยวกับระบบประปาเอกชนในเขตท้องที่ดังกล่าว ตลอดจนสามารถดำเนินธุรกิจอื่นที่เกี่ยวข้องหรือเป็นประโยชน์แก่การประปา

๒. สรุปสาระสำคัญของกฎหมาย

โครงสร้างของกฎหมาย :

พระราชบัญญัติการประปานครหลวง พ.ศ. ๒๕๑๐ มีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการจัดตั้งการประปานครหลวง วัตถุประสงค์และขอบเขตการดำเนินงาน อำนาจหน้าที่ในการดำเนินงาน รวมถึงบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับคณะกรรมการและผู้ว่าการ และการบริหารจัดการภายในองค์กร โดยมีบทบัญญัติทั้งสิ้น ๕๔ มาตรา แบ่งออกเป็น ๖ หมวด และบทเฉพาะกาล ได้แก่ หมวด ๑ การจัดตั้ง ทุนและเงินสำรอง หมวด ๒ การกำกับ การควบคุมและการบริหาร หมวด ๓ การสร้าง และการบำรุงรักษาระบบการส่งและการจำหน่ายน้ำ หมวด ๔ ความสัมพันธ์กับรัฐบาล หมวด ๕ การร้องทุกข์และการสงเคราะห์ และหมวด ๖ การบัญชี การสอบและการตรวจ

ทั้งนี้ พระราชบัญญัติการประปานครหลวง พ.ศ. ๒๕๑๐ มีการแก้ไขเพิ่มเติมในภายหลังอีก ๔ ครั้ง ดังนี้

ครั้งที่ ๑ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการประปานครหลวง (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๑๖ โดยมีการแก้ไขเพิ่มเติมใน ๒ ประเด็นคือ อำนาจของการประปานครหลวงในการดำเนินกิจการภายในขอบวัตถุประสงค์ และเรื่องที่ต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีก่อนการประปานครหลวงจึงจะดำเนินการได้

ครั้งที่ ๒ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการประปานครหลวง (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๒๒ โดยมีการแก้ไขเพิ่มเติมในหลายประเด็น ได้แก่ วัตถุประสงค์ในการจัดตั้ง เพิ่มอำนาจให้การประปานครหลวงเพื่อควบคุมมาตรฐานเกี่ยวกับระบบประปาเอกชนพร้อมกำหนดบทลงโทษทางอาญาแก่ผู้ที่ฝ่าฝืน กำหนดให้การประปานครหลวงต้องเปิดบัญชีเงินฝากไว้กับกระทรวงการคลัง ธนาคารแห่งประเทศไทย หรือธนาคารอื่นตามระเบียบที่คณะกรรมการการประปานครหลวงกำหนดด้วยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี ปรับปรุงอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการประปานครหลวง เรื่องที่ต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีก่อนการประปานครหลวงจึงจะดำเนินการได้ กำหนดรายได้ของการประปานครหลวงและเงินที่ต้องนำส่งเป็นรายได้ของรัฐ และการจัดให้มีกองทุนบำเหน็จผู้ปฏิบัติงานและการสงเคราะห์อื่นเพื่อสวัสดิการของผู้ปฏิบัติงานในการประปานครหลวงและครอบครัว

ครั้งที่ ๓ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการประปานครหลวง (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๓๐ โดยเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับการให้อำนาจต่อตุลาการวินิจฉัยข้อพิพาทโดยให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับ

ครั้งที่ ๔ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการประปานครหลวง (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๓๕ โดยมีการแก้ไขเพิ่มเติมใน ๓ ประเด็น คือ อำนาจของการประปานครหลวงในการดำเนินกิจการภายในขอบวัตถุประสงค์

องค์ประกอบของคณะกรรมการการประปานครหลวง และเรื่องที่ต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีก่อนการประปานครหลวงจึงจะดำเนินการได้

สรุปสาระสำคัญ :

๑. ให้จัดตั้งการประปานครหลวงซึ่งมีสถานะเป็นนิติบุคคล มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจจัดหาแหล่งน้ำดิบ และจัดให้ได้มาซึ่งน้ำดิบเพื่อใช้ในการประปา ผลิต จัดส่ง และจำหน่ายน้ำประปาในเขตท้องที่กรุงเทพมหานคร จังหวัดนนทบุรี และจังหวัดสมุทรปราการ และควบคุมมาตรฐานเกี่ยวกับระบบประปาเอกชนในเขตท้องที่ดังกล่าว ตลอดจนสามารถดำเนินธุรกิจอื่นที่เกี่ยวข้องหรือเป็นประโยชน์แก่การประปา (มาตรา ๖ และมาตรา ๘)

๒. ให้การประปานครหลวงมีอำนาจกระทำการกิจการภายในขอบวัตถุประสงค์ตามมาตรา ๖ อำนาจเช่นว่านี้รวมถึง

(๑) สร้าง ซื้อ จัดหา จำหน่าย เช่า ให้เช่า ให้เช่าซื้อ ยืม ให้ยืม และดำเนินงานเกี่ยวกับเครื่องใช้ บริการ และความสะดวกต่าง ๆ ของการประปานครหลวง

(๒) ซื้อ จัดหา เช่า ให้เช่า ให้เช่าซื้อ แลกเปลี่ยน ถูกรวมสิทธิ ครอบครอง จำหน่าย หรือดำเนินงานเกี่ยวกับทรัพย์สินใด ๆ

(๓) สำรวจและวางแผนจำหน่ายน้ำที่จะทำใหม่ หรือขยายเพิ่มเติมภายในเขตท้องที่กรุงเทพมหานคร จังหวัดนนทบุรี และจังหวัดสมุทรปราการ

(๔) กำหนดอัตราราคาขายน้ำ ค่าบริการ และความสะดวกต่าง ๆ ของการประปานครหลวง และจัดระเบียบเกี่ยวกับวิธีชำระราคาและค่าบริการ

(๕) กำหนดมาตรฐานเกี่ยวกับระบบประปาเอกชนในเขตท้องที่กรุงเทพมหานคร จังหวัดนนทบุรี และจังหวัดสมุทรปราการ โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

(๖) จัดระเบียบเกี่ยวกับความปลอดภัยในการใช้ และรักษาทรัพย์สินของการประปานครหลวง

(๗) กู้ยืมเงินหรือลงทุน

(๘) ออกพันธบัตรหรือตราสารอื่นใดเพื่อการลงทุน

(๙) จัดตั้งบริษัทจำกัดหรือบริษัทมหาชนจำกัดเพื่อประกอบกิจการประปา

(๑๐) เข้าร่วมกิจการกับบุคคลอื่น หรือถือหุ้นในบริษัทจำกัดหรือบริษัทมหาชนจำกัด เพื่อประโยชน์แก่กิจการของการประปานครหลวง

(๑๑) ว่าจ้างหรือรับจ้างประกอบกิจการประปา

(๑๒) ตั้งหรือรับเป็นตัวแทน ตัวแทนค้าต่าง และนายหน้าในกิจการตามวัตถุประสงค์ของการประปานครหลวง

(๑๓) ทำการค้าและให้บริการต่าง ๆ เกี่ยวกับอุปกรณ์และเครื่องใช้เกี่ยวกับกิจการประปา

(๑๔) กระทำการอย่างอื่นบรรดาที่เกี่ยวกับหรือเนื่องในการจัดให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ของการประปานครหลวง (มาตรา ๑๓)

๓. ให้การประปานครหลวงตั้งสำนักงานใหญ่ในจังหวัดพระนคร และจะตั้งสำนักงานสาขาหรือตัวแทนขึ้น ณ ที่ใดก็ได้ (มาตรา ๙)

๔. การผลิต จัดส่ง และจำหน่ายน้ำประปา และการจัดให้ได้มาซึ่งน้ำดิบโดยการประปา นครหลวง เป็นกิจการสาธารณูปโภค และให้อยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายอันว่าด้วยการนั้น และในการดำเนิน กิจการของการประปานครหลวง ให้คำนึงถึงประโยชน์ของรัฐ และประชาชน (มาตรา ๗ และมาตรา ๔๒)

๕. ทรัพย์สินของการประปานครหลวง ไม่อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดี (มาตรา ๑๔)

๖. ให้ประธานกรรมการ กรรมการ และพนักงานของการประปานครหลวง เป็นเจ้าพนักงาน ตามความหมายแห่งประมวลกฎหมายอาญา (มาตรา ๑๕)

๗. ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยมีอำนาจหน้าที่กำกับโดยทั่วไป ซึ่งกิจการของ การประปานครหลวง เพื่อประโยชน์ในการนี้จะสั่งให้การประปานครหลวงชี้แจงข้อเท็จจริง แสดงความคิดเห็น ทำรายงาน หรือยับยั้งการกระทำใด ๆ ซึ่งขัดต่อนโยบายของรัฐบาล หรือมติของคณะรัฐมนตรีตลอดจนมีอำนาจ ที่จะสั่งสอบสวนข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับการดำเนินงานได้ เรื่องที่จะเสนอไปยังคณะรัฐมนตรีนั้น ให้ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเป็นผู้เสนอ (มาตรา ๑๙ และมาตรา ๒๐)

๘. ให้มีคณะกรรมการการประปานครหลวง ประกอบด้วยประธานกรรมการ และกรรมการอื่น อีกไม่น้อยกว่า ๙ คน แต่ไม่เกิน ๑๓ คน และผู้ว่าการเป็นกรรมการโดยตำแหน่ง โดยให้คณะรัฐมนตรีเป็น ผู้แต่งตั้งหรือถอดถอนประธานกรรมการและกรรมการ (มาตรา ๒๑) ทั้งนี้ คณะกรรมการการประปานครหลวง มีอำนาจหน้าที่วางนโยบายและควบคุมดูแลทั่วไปซึ่งกิจการของการประปานครหลวง และอำนาจเช่นว่านี้รวมถึง วางข้อบังคับเกี่ยวกับการดำเนินกิจการตามมาตรา ๑๓ วางข้อบังคับการประชุม และการดำเนินกิจการของ คณะกรรมการ วางข้อบังคับว่าด้วยการบรรจุ การแต่งตั้ง การถอดถอนพนักงาน ระเบียบวินัย การลงโทษพนักงาน และการร้องทุกข์ วางข้อบังคับว่าด้วยระเบียบปฏิบัติงานของการประปานครหลวง ถ้าข้อบังคับมีข้อความจำกัด อำนาจผู้ว่าการในการทำนิติกรรมไว้ประการใด ให้รัฐมนตรีประกาศข้อความเช่นนั้นในราชกิจจานุเบกษา วางข้อบังคับว่าด้วยจำนวนอัตราตำแหน่ง และอัตราเงินเดือนของพนักงาน วางข้อบังคับเกี่ยวกับลูกจ้าง และ วางข้อบังคับว่าด้วยบำเหน็จ และกองทุนบำเหน็จผู้ปฏิบัติงานในการประปานครหลวง และการสงเคราะห์อื่น เพื่อสวัสดิการของผู้ปฏิบัติงานและครอบครัว (มาตรา ๒๔)

๙. ให้คณะกรรมการการประปานครหลวงเป็นผู้แต่งตั้งผู้ว่าการการประปานครหลวง โดยได้รับเงินเดือนตามที่ คณะกรรมการการประปานครหลวงกำหนด โดยได้รับความเห็นชอบจาก คณะรัฐมนตรี (มาตรา ๒๘)

๑๐. ผู้ว่าการการประปานครหลวงพ้นจากตำแหน่งเมื่อตาย ลาออก คณะกรรมการการ ประปานครหลวงให้ออกโดยต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรี ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้าม ตามกฎหมายกำหนด (มาตรา ๒๙)

๑๑. ลักษณะต้องห้ามมิให้เป็นผู้ว่าการการประปานครหลวง มีดังนี้

(๑) เป็นผู้มีส่วนได้เสียในสัญญากับการประปานครหลวง หรือในกิจการที่กระทำให้แก่ การประปานครหลวง ทั้งนี้ ไม่ว่าโดยทางตรงหรือโดยทางอ้อม เว้นแต่เป็นเพียงผู้ถือหุ้นเพื่อประโยชน์ในการ ลงทุนโดยสุจริตในบริษัทจำกัดที่กระทำการอันมีส่วนได้เสียเช่นว่านั้น

(๒) เป็นข้าราชการประจำ หรือเป็นผู้มีตำแหน่งการเมือง

(๓) เป็นผู้ไม่อาจทำงานเต็มเวลาให้แก่การประปานครหลวง

(๔) เป็นบุคคลล้มละลาย

(๕) เป็นผู้เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่ความผิดที่เป็นลหุโทษ หรือความผิดอันได้กระทำโดยประมาท (มาตรา ๓๐)

๑๒. ผู้ว่าการการประปานครหลวงเป็นผู้บริหารกิจการให้เป็นไปตามกฎหมาย ข้อบังคับ และนโยบายที่คณะกรรมการการประปานครหลวงกำหนด และมีอำนาจบังคับบัญชาพนักงานทุกตำแหน่งและลูกจ้าง ผู้ว่าการต้องรับผิดชอบในการจัดการและดำเนินงานของการประปานครหลวง (มาตรา ๓๑)

๑๓. ในกิจการที่เกี่ยวกับบุคคลภายนอก ผู้ว่าการการประปานครหลวงเป็นผู้กระทำการแทน และในนามของการประปานครหลวง และผู้ว่าการการประปานครหลวงจะมอบอำนาจให้ตัวแทนของการประปานครหลวงที่ได้ตั้งขึ้น หรือบุคคลใด ๆ ปฏิบัติกิจการเฉพาะอย่างแทนก็ได้ แต่ทั้งนี้ ต้องเป็นไปตามข้อบังคับที่คณะกรรมการการประปานครหลวงวางไว้ ในกรณีที่มีข้อบังคับว่าด้วยระเบียบปฏิบัติงานของการประปานครหลวงที่มีข้อความจำกัดอำนาจผู้ว่าการในการทำนิติกรรมไว้ประการใดโดยรัฐมนตรีได้ประกาศข้อความเช่นว่านี้

ในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ผู้ว่าการการประปานครหลวงจะทำได้ก็แต่โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการการประปานครหลวงก่อน บรรดานิติกรรมที่ผู้ว่าการการประปานครหลวงทำขึ้นโดยมิได้รับความเห็นชอบดังกล่าวย่อมไม่ผูกพันการประปานครหลวง เว้นแต่คณะกรรมการการประปานครหลวงจะให้สัตยาบัน (มาตรา ๓๒)

๑๔. ผู้ว่าการการประปานครหลวงมีอำนาจบรรจุ แต่งตั้ง ถอดถอน เลื่อน ลดหรือตัดเงินเดือน ตลอดจนลงโทษพนักงาน ทั้งนี้ ต้องเป็นไปตามข้อบังคับที่คณะกรรมการการประปานครหลวงวางไว้ ถ้าเป็นพนักงานชั้นที่ปรึกษา ผู้เชี่ยวชาญ ผู้อำนวยการฝ่ายขึ้นไป ต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการการประปานครหลวงก่อน นอกจากนี้ ผู้ว่าการการประปานครหลวงมีอำนาจในการวางระเบียบเกี่ยวกับการปฏิบัติงานโดยไม่ขัดหรือแย้งกับข้อบังคับที่คณะกรรมการการประปานครหลวงวางไว้ (มาตรา ๓๓)

๑๕. เมื่อผู้ว่าการการประปานครหลวงไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ด้วยเหตุใดเหตุหนึ่ง และข้อบังคับว่าด้วยระเบียบปฏิบัติงานของการประปานครหลวงไม่ได้กำหนดให้พนักงานการประปานครหลวงตำแหน่งใดทำการแทนผู้ว่าการการประปานครหลวง หรือเมื่อตำแหน่งผู้ว่าการการประปานครหลวงว่างลงและในระหว่างที่ยังมิได้แต่งตั้งผู้ว่าการการประปานครหลวง ให้คณะกรรมการการประปานครหลวงแต่งตั้งพนักงานการประปานครหลวงคนหนึ่งเป็นผู้ทำการแทนผู้ว่าการการประปานครหลวง หรือผู้รักษาการในตำแหน่งผู้ว่าการการประปานครหลวง แล้วแต่กรณี เป็นการชั่วคราว และพนักงานการประปานครหลวงผู้นั้นจะต้องไม่มีลักษณะต้องห้ามตามกฎหมายในการเป็นผู้ว่าการการประปานครหลวงด้วย ทั้งนี้ ผู้ทำการแทนผู้ว่าการการประปานครหลวง หรือผู้รักษาการในตำแหน่งผู้ว่าการการประปานครหลวง มีอำนาจและหน้าที่อย่างเดียวกับผู้ว่าการการประปานครหลวง (มาตรา ๓๔)

๑๖. เพื่อประโยชน์ในการสร้าง และบำรุงรักษาระบบการส่ง และการจำหน่ายน้ำ เช่น ท่อน้ำ ประตูน้ำ โรงสูบน้ำ เครื่องวัดจำนวนน้ำ ถึงพักน้ำ และอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้พนักงานการประปานครหลวงมีอำนาจที่จะใช้สอย หรือเข้าครอบครองอสังหาริมทรัพย์ในความครอบครองของบุคคลใด ๆ ซึ่งมีใช้โรงเรียนที่คนอยู่อาศัยเป็นการชั่วคราวภายใต้เงื่อนไข ดังต่อไปนี้

(๑) การใช้สอย หรือเข้าครอบครองนั้นเป็นการจำเป็นสำหรับการสำรวจ สร้าง หรือบำรุงรักษาระบบการส่ง และการจำหน่ายน้ำ หรือการป้องกันความเสียหายที่จะเกิดแก่ระบบการส่ง และการจำหน่ายน้ำ

(๒) ได้แจ้งเป็นหนังสือให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองอสังหาริมทรัพย์ทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่าเจ็ดวันก่อนวันที่จะใช้สอย หรือเข้าครอบครอง

ถ้ามีความเสียหายเกิดขึ้นแก่เจ้าของหรือผู้ครอบครองอสังหาริมทรัพย์ หรือผู้ทรงสิทธิอื่น เนื่องจากการกระทำของพนักงานการประปานครหลวงดังกล่าว บุคคลเช่นว่านั้นย่อมเรียกค่าทดแทนจากการประปานครหลวงได้ และถ้าไม่สามารถตกลงกันในจำนวนค่าทดแทน ให้มอบข้อพิพาทให้อนุญาโตตุลาการวินิจฉัย โดยให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับ (มาตรา ๓๖)

๑๗. เมื่อการประปานครหลวงมีความจำเป็นที่จะต้องได้มาซึ่งอสังหาริมทรัพย์เพื่อใช้ในระบบการส่ง และการจำหน่ายน้ำ เมื่อมิได้ตกลงในเรื่องการโอนไว้เป็นอย่างอื่น ให้ดำเนินการเวนคืนตามกฎหมายว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ (มาตรา ๓๗)

๑๘. ในการส่ง และการจำหน่ายน้ำ ให้การประปานครหลวงมีอำนาจเดินท่อน้ำ และติดตั้งอุปกรณ์ไป ใต้ เหนือ ตาม หรือข้ามพื้นดินของบุคคลใด ๆ ในเมื่อพื้นดินนั้นไม่ใช่พื้นดินอันเป็นที่ตั้งโรงเรือน ให้การประปานครหลวงมีอำนาจกำหนดบริเวณที่ดินที่เดินท่อน้ำ และติดตั้งอุปกรณ์ โดยมีความกว้างจากท่อน้ำ ด้านละไม่เกิน ๒ เมตร ๕๐ เซนติเมตร ก่อนที่จะดำเนินการดังกล่าวข้างต้น ให้การประปานครหลวงแจ้งเป็นหนังสือให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องทราบ เจ้าของหรือผู้ครอบครองทรัพย์สินนั้นอาจยื่นคำร้องแสดงเหตุที่ไม่สมควรทำเช่นนั้นไปยังคณะกรรมการการประปานครหลวงเพื่อวินิจฉัยภายในกำหนดเวลา ๑๕ วัน นับแต่วันที่ได้รับหนังสือแจ้ง คำวินิจฉัยของคณะกรรมการให้เป็นที่สุด ทั้งนี้ ให้การประปานครหลวงจัดทำเครื่องหมายแสดงเขตไว้และในบริเวณที่กำหนดนี้ให้การประปานครหลวงมีอำนาจตัดฟันต้น กิ่งหรือรากของต้นไม้ หรือพืชผลอย่างใด ๆ ได้ และห้ามมิให้ผู้ใดปลูกสร้างโรงเรือนหรือสิ่งปลูกสร้างอย่างอื่น หรือปลูกต้นไม้ขึ้นเว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากการประปานครหลวงเป็นหนังสือ ในการอนุญาตนั้นจะอนุญาตโดยมีเงื่อนไขอย่างหนึ่งอย่างใดก็ได้ โรงเรือนหรือสิ่งปลูกสร้างอย่างอื่น หรือต้นไม้ที่ปลูกขึ้นโดยไม่ได้รับอนุญาตจากการประปานครหลวง การประปานครหลวงมีอำนาจรื้อถอน หรือตัดฟันโดยไม่จำต้องชดใช้ค่าทดแทน (มาตรา ๓๘ และมาตรา ๓๙)

๑๙. การเดินท่อน้ำ และติดตั้งอุปกรณ์ไป ใต้ เหนือ ตาม หรือข้ามพื้นดินของบุคคลใด ๆ ในเมื่อพื้นดินนั้นไม่ใช่พื้นดินอันเป็นที่ตั้งโรงเรือน สำหรับท่อน้ำขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางตั้งแต่ ๘๐ เซนติเมตรขึ้นไป การประปานครหลวงต้องจ่ายค่าทดแทนในการที่ใช้ที่ดินและในการตัดฟันแล้วแต่กรณี ให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองด้วยจำนวนเงินอันเป็นธรรม เว้นแต่เจ้าของหรือผู้ครอบครองเป็นผู้ได้รับประโยชน์ค้ำค่าในการกระทำนั้นอยู่ด้วย ในกรณีที่ไม่สามารถตกลงกันได้โดยจำนวนเงินค่าทดแทน ให้มอบข้อพิพาทให้อนุญาตตุลาการวินิจฉัย โดยให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับ (มาตรา ๓๘)

๒๐. ในกรณีจำเป็นเพื่อป้องกันความเสียหาย พนักงานการประปานครหลวงอาจเข้าไปในสถานที่ของบุคคลใด ๆ เพื่อตรวจ ซ่อมแซม หรือแก้ไขระบบการส่ง และการจำหน่ายน้ำได้ในระหว่างเวลาพระอาทิตย์ขึ้นถึงพระอาทิตย์ตก เมื่อได้แจ้งให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองทราบแล้ว (มาตรา ๔๐)

๒๑. ผู้ใดประสงค์จะดำเนินการสร้างระบบประปาเอกชน หรือขยายระบบประปาเอกชน ที่มีอยู่ในเขตท้องที่กรุงเทพมหานคร จังหวัดนนทบุรี และจังหวัดสมุทรปราการ จะต้องได้รับความเห็นชอบของการประปานครหลวง และจะต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามมาตรฐานที่การประปานครหลวงประกาศกำหนด ในกรณีที่การประปานครหลวงไม่ให้ความเห็นชอบ ผู้ซึ่งประสงค์จะดำเนินการสร้างระบบประปาเอกชน หรือขยายระบบประปาเอกชนที่มีอยู่ มีสิทธิอุทธรณ์เป็นหนังสือต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ภายใน ๓๐ วันนับแต่วันที่ได้รับหนังสือของการประปานครหลวงแจ้งการไม่ให้ความเห็นชอบ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยวินิจฉัยอุทธรณ์ภายใน ๖๐ วันนับแต่วันที่ได้รับอุทธรณ์ คำวินิจฉัยของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยให้เป็นที่สุด ทั้งนี้ “ประปาเอกชน” หมายความว่า การผลิต จัดส่ง และจำหน่ายน้ำประปาโดยเอกชน ให้แก่ผู้อยู่ในบ้านที่มีทะเบียนบ้านตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎรตั้งแต่ ๕ บ้านขึ้นไป โดยมีค่าตอบแทนเป็นเงินหรือผลประโยชน์อย่างอื่น (มาตรา ๔ และมาตรา ๔๐ ทวิ)

๒๒. การประปานครหลวงจะต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีก่อน จึงจะดำเนินกิจการดังต่อไปนี้ได้

(๑) เพิ่มหรือลดทุน

(๒) กู้ยืมเงินเป็นจำนวนเกิน ๓๐,๐๐๐,๐๐๐ บาท

(๓) จำหน่ายอสังหาริมทรัพย์อันมีราคาเกิน ๕,๐๐๐,๐๐๐ บาท

(๔) ออกพันธบัตรหรือตราสารอื่นใดเพื่อการลงทุน

(๕) จัดตั้งบริษัทจำกัดหรือบริษัทมหาชนจำกัด

(๖) เข้าร่วมกิจการกับบุคคลอื่นหรือถือหุ้นในบริษัทจำกัดหรือบริษัทมหาชนจำกัดเกินร้อยละ ๕๐ (มาตรา ๔๓)

๒๓. ให้การประสานครหลวงจัดทำงบประมาณประจำปี แยกเป็นงบลงทุน และงบทำการ สำหรับงบลงทุนให้นำเสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาและให้ความเห็นชอบ ส่วนงบทำการให้นำเสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อทราบ (มาตรา ๔๔)

๒๔. รายได้จากการประสานครหลวงได้รับจากการดำเนินงานให้ตกเป็นของการประสานครหลวง สำหรับเป็นค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ในการดำเนินกิจการ ค่าภาระต่าง ๆ ที่เหมาะสม เช่น ค่าบำรุงรักษา ค่าเสื่อมราคา กองทุนบำเหน็จผู้ปฏิบัติงาน และการสงเคราะห์อื่นเพื่อสวัสดิการของผู้ปฏิบัติงานและครอบครัว ประโยชน์ตอบแทน โบนัส เงินสำรอง และเงินลงทุนตามงบลงทุนที่ได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรี รายได้ที่ได้รับในปีหนึ่ง ๆ เมื่อได้หักค่าใช้จ่าย และค่าภาระดังกล่าวแล้วเหลือเท่าใดให้นำส่งเป็นรายได้ของรัฐ ถ้ารายได้มีจำนวนไม่พอสำหรับค่าใช้จ่าย และค่าภาระดังกล่าว นอกจากโบนัสและเงินสำรองและการประสานครหลวงไม่สามารถหาเงินจากทางอื่น รัฐพึงจ่ายเงินให้แก่การประสานครหลวงเท่าจำนวนที่ขาด (มาตรา ๔๕)

๒๕. ให้คณะกรรมการการประสานครหลวงทำรายงานปีละครั้งเสนอรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย รายงานนี้ให้กล่าวถึงผลงานในปีที่ล่วงแล้วของการประสานครหลวง และคำชี้แจงเกี่ยวกับนโยบายของคณะกรรมการการประสานครหลวง โครงการ และแผนงานที่จะจัดทำในภายหน้า (มาตรา ๔๖)

๒๖. ให้การประสานครหลวงวางและรักษาไว้ซึ่งระบบการบัญชีอันถูกต้อง แยกตามประเภทงานส่วนที่สำคัญ มีการสอบบัญชีภายในเป็นประจำ และมีสมุดบัญชีลงรายการ (๑) การรับและจ่ายเงิน (๒) สินทรัพย์และหนี้สิน ซึ่งแสดงการงานที่เป็นอยู่ตามจริง และตามที่ควรตามประเภทงาน พร้อมด้วยข้อความอันเป็นเหตุที่มาของรายการนั้น ๆ (มาตรา ๔๗)

๒๗. ทุกปีให้สำนักงานคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินเป็นผู้ตรวจสอบบัญชีรวมทั้งการเงินของการประสานครหลวง ผู้ตรวจสอบบัญชีมีอำนาจตรวจสอบสรรพสมุดบัญชี และเอกสารหลักฐานต่าง ๆ ของการประสานครหลวง เพื่อการนี้ให้มีอำนาจสอบถามประธาน กรรมการการประสานครหลวง กรรมการการประสานครหลวง พนักงานการประสานครหลวง ลูกจ้างการประสานครหลวง และผู้อื่นซึ่งเป็นผู้แทนของการประสานครหลวง ภายใน ๑๘๐ วันนับจากวันสิ้นปีบัญชีของการประสานครหลวง ให้การประสานครหลวงโฆษณารายงานประจำปีของปีที่สิ้นสุดไปนั้น แสดงบัญชีบุคคล บัญชีทำการ และบัญชีกำไรขาดทุน พร้อมกับรายงานของผู้ตรวจสอบบัญชี (มาตรา ๕๐ มาตรา ๕๑ และมาตรา ๕๒)

๒๘. บทลงโทษตามกฎหมายฉบับนี้

ผู้ใดขัดขวางการกระทำของการประสานครหลวง หรือพนักงานการประสานครหลวง ซึ่งกระทำการตามหน้าที่ตามมาตรา ๓๖ มาตรา ๓๘ มาตรา ๓๙ หรือมาตรา ๔๐ มีความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน ๖ เดือน หรือปรับไม่เกิน ๑,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (มาตรา ๔๑)

ผู้ใดดำเนินการตามมาตรา ๔๐ ทวิ โดยไม่ได้รับความเห็นชอบจากการประสานครหลวง หรือไม่ปฏิบัติให้เป็นไปตามมาตรฐานที่การประสานครหลวงประกาศกำหนดตามมาตรา ๑๓ (๔ ทวิ) ต้องระวางโทษปรับไม่เกิน ๑๐,๐๐๐ บาท (มาตรา ๔๑ ทวิ)

หมายเหตุ – คำอธิบายนี้มีขึ้นเพื่อประโยชน์ในการเข้าใจสาระสำคัญของกฎหมายเท่านั้น ส่วนการจะปฏิบัติ
ตามกฎหมายให้เป็นไปอย่างถูกต้องนั้น ประชาชนต้องศึกษา ทำความเข้าใจ ตรวจสอบ และยึดถือตัวบท
กฎหมายเป็นสำคัญ